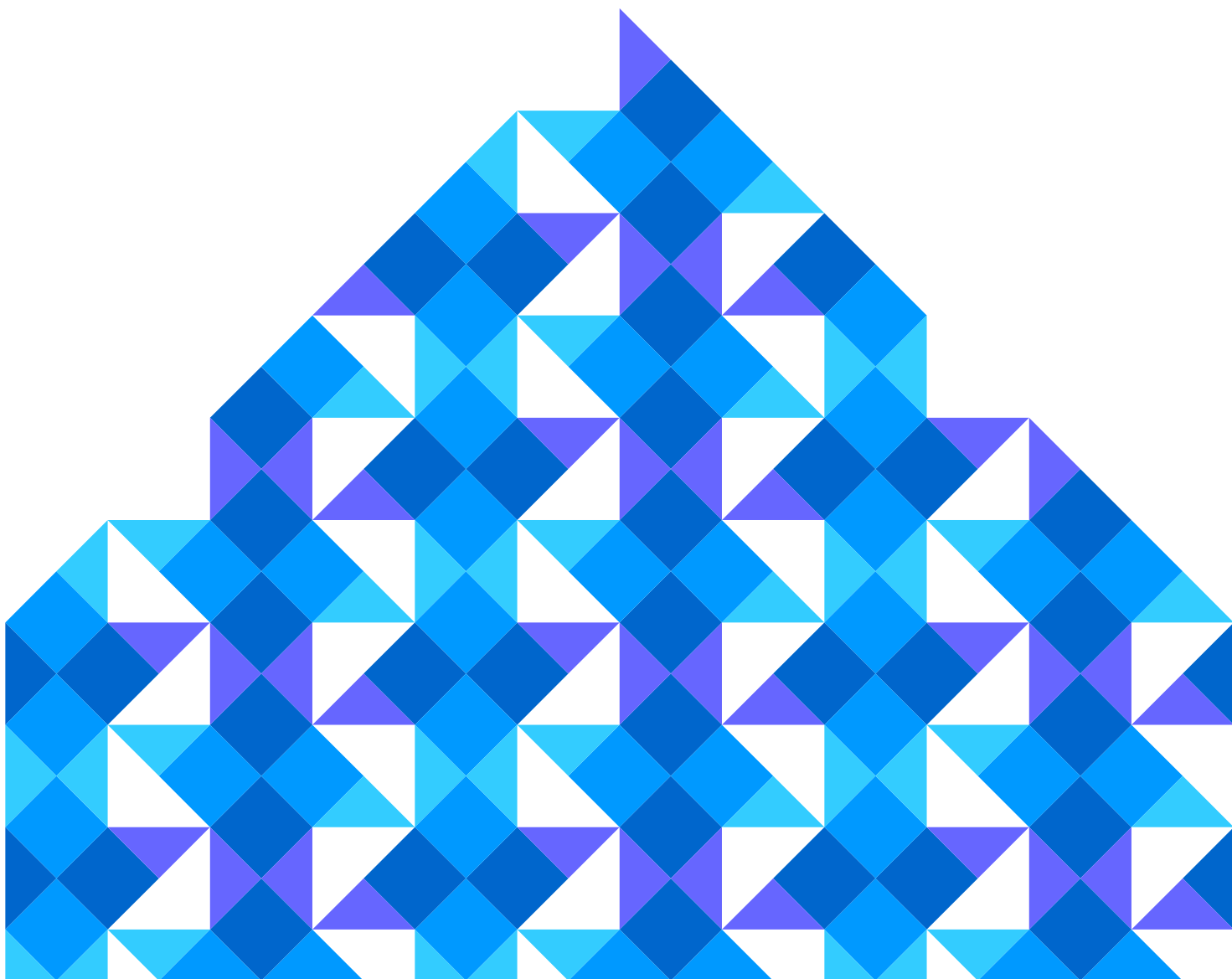

Tillgänglighet i det allmänna valet 2018

Resultat från Rivkraft innan och efter
det allmänna valet

Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som arbetar inom funktionshindersområdet. Vi arbetar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara fullt delaktiga i samhället.

Myndigheten för delaktighet, 2019

Tillgänglighet i det allmänna valet 2018 – Resultat från Rivkraft innan och efter det allmänna valet

Nummer 2019:3

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.

Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet, Box 1210, 172 24 Sundbyberg

E-post: info@mfd.se

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Resultat - Rivkraft före det allmänna valet 2018.....	7
Intresse, delaktighet och tilltro till politik	7
Resultat - Rivkraft om tillgänglighet i det allmänna valet 2018.....	10
Brister i tillgängligheten vid röstningen	10
Tillgängligheten till information om valet	12
Tillgänglighet i valet 2014 och 2018.....	13
Röstade inte i valet 2018	15
Hur kan röstningen bli mer tillgänglig?	15

Sammanfattning

Deltagarna i panelen Rivkraft har svarat på två enkätundersökningar om hur de ser på politik och om de kan vara delaktiga. Den första enkäten skickades ut innan det allmänna valet 2018 och den andra enkäten följde upp tillgängligheten till valet.

Paneldeltagarna uppger att de är intresserade av politik och ser det som viktigt att samtala om politiska frågor. Flertalet har gjort något för att påverka i samhällsfrågor som de tycker är viktiga. Oavsett om man gjort något aktivt eller inte är drygt hälften av alla missnöjda med sina möjligheter att vara med och påverka. Bland annat är det främsta hindret att politiker och myndigheter inte lyssnar, att man inte blir tagen på allvar och att man inte har tillräckligt med kunskap om hur man gör för att påverka i samhällsfrågor.

Över en tredjedel upplevde brister i tillgängligheten när de skulle rösta i det allmänna valet. Det var både fysisk otillgänglighet och kognitiva brister.

I flera fall var röstsedlarna svåra att nå och röstbåsen var inte tillgängliga. Flera uppgav att möjligheten till valintegritet var bristande. Många upplevde att lokalerna inte var tillgängliga. Det var svårt att ta sig in, och få information, i vallokalen. En annan brist var att röstsedlarna var inte tillgängliga. Även avsaknad av parkeringsplatser nära val-/röstningslokalen uppgavs.

Det upplevdes brister både med den muntliga och den skriftliga informationen. Det saknades hörselteknisk utrustning i valstugor och på torgmöten. Flera valstugor saknade ramper för att kunna ta sig in och få del av information. Webbplatser var inte tillgängliga för alla. Det var bristande tillgång till information på lättläst svenska och speciellt debatter på TV var svåra att uppfatta.

Inledning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN:s generalförsamling 2006 och trädde i kraft i Sverige 2009. Den säger att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället på lika villkor som alla andra. Det ska finnas möjlighet för alla att kunna påverka i frågor som man själv tycker är viktiga. I artikel 29 i konventionen står bland annat följande:

”Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan vara med i politiken på samma sätt som andra. Staterna ska göra detta:
Personer med funktionsnedsättning ska kunna rösta.

Det ska finnas material som är lätta att förstå och använda. Lokaler och annat ska vara tillgängliga.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna få hjälp av en person när de ska rösta. De ska själva kunna bestämma vilken person de vill ha hjälp av.

Personer med funktionsnedsättning ska inte behöva tala om för någon vad de röstat på. Ingen ska hota en person så att den röstar på ett särskilt sätt.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med i politiken så att människor kan rösta på dem.

Allt ska vara tillgängligt så att personer med funktionsnedsättning kan arbeta i politiken eller åt staten. De ska få det stöd och den teknik som behövs, så att de inte blir diskriminerade.”¹

Myndigheten för delaktighet har undersökningspanelen Rivkraft. Panelen svarar på enkäter fyra till fem gånger per år. Genom enkätsvaren får Myndigheten för delaktighet kunskap om vilka hinder som finns och vilka förändringar som behöver göras för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga i samhället.

¹ Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (lättläst svenska) Diarienummer: 2015.001. Hämtat från Regeringskansliets webbsida 2018.12.04, <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/03/2015.001/>

I den här rapporten presenteras resultat från panelundersökningen i Rivkraft som svarat på frågor om bland annat intresset för politik och tillgängligheten i det allmänna valet 2018. Det vill säga valet till riksdag, landsting och kommun.

Två enkätomgångar har genomförts - en före valet och en efter valet. Före valet fick panelen bland annat svara på om deras intresse för politik, deras tilltro till politiker. De fick också svara på hur de upplever att de har möjlighet att påverka samhällsfrågor som de tycker är viktiga. Denna enkät besvarades under perioden 17 maj till 20 juni 2018 och totalt svarade 1 898 paneldeltagare².

Efter valet ställdes frågor om tillgängligheten för att kunna rösta och följa den politiska debatten. Denna enkät besvarades mellan den 13 september och 8 oktober och totalt svarade 2 517 deltagare³.

² Panelen hade 2 505 deltagare i maj 2018.

³ Panelen hade 3 196 deltagare i september 2018.

Resultat – Rivkraft före det allmänna valet 2018

”Funktionshinderfrågor är väldigt lågt prioriterade i politiken. Det är väldigt svårt att få sin röst hörd. Därav ser jag inte så ljus på framtiden.”⁴

Intresse, delaktighet och tilltro till politik

Månaderna innan valet tillfrågades deltagarna i Rivkraft bland annat om deras uppfattning och tilltro till politiken. Totalt svarade 1 898 paneldeltagare på undersökningen.

Överlag är de svarande intresserade av politik och uppfattningen är att det även är viktigt att delta i samtal om politiska frågor. Tre fjärdedelar, 77 procent, uppgav att det är ganska eller mycket intresserade av politik. Åtta av tio, 81 procent, anser att det är mycket eller ganska viktigt att delta i samtal som rör politiska frågor. Enligt SOM-institutets nationella mätningar av svenska demokratitrender är 61 procent av befolkningen mycket eller ganska intresserade av politik, 2017.⁵

Flera i panelen uppgav att de gjort något för att påverka i samhällsfrågor som de tycker är viktiga. Sju av tio uppgav att de till exempel varit i kontakt med politiker, gått på möten i politiskt parti, förening eller organisation och/eller skrivit inlägg på sociala medier.

Av de som inte gjort någon aktiv handling, 27 procent, för att påverka i samhällsfrågor som de tycker är viktiga, skulle 48 procent vilja göra det. Var sjätte, 17 procent, vill det inte. Drygt en tredjedel, 35 procent, vet inte heller om de vill göra något för att påverka någon sakfråga.

⁴ Citaten i rapportredovisningen är från deltagare i Rivkraft som svarat på enkäterna.

⁵ SOM-institutet, opartisk undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet. Svenska demokratitrender. Frida Tipple & Anders Carlander. Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

De som önskar kunna göra något för att påverka samhällsfrågor har beskrivit hindren för att kunna göra det i termer av att de inte vet hur man går tillväga. Man känner att man inte har tillräckligt med kunskap för att påverka och det upplevs som att man inte blir lyssnad till. Flera förklarade även att hindret för att vara med och påverka beror på funktionsnedsättningen. Till exempel är mötesplatser inte tillgängliga, man har sociala begränsningar, fobier, svårt att uttrycka sig i tal och skrift.

”Jag har ingen aning om hur man går till väga för att kunna påverka viktiga frågor.”

”Svårt att vara delaktig i debatter när man har svårt att höra.”

”Rädsla för andras åsikter om vad jag tycker, och en känsla av att ingen ändå kommer lyssna.”

Oavsett om man har gjort något eller inte, uppgav drygt hälften att de är ganska eller mycket missnöjda med sina möjligheter att påverka i samhällsfrågor som de tycker är viktiga. Främsta hindret som uppgavs var att politiker och myndigheter inte lyssnar. Ytterligare anledningar som framkommer är att personerna inte tas på allvar, det är svårt att nå fram och få någon som helst återkoppling. Det uttalas en viss uppgivenhet över att funktionshinderfrågor inte får genomslag.

”Svårt att bli lyssnad på, att nå fram till beslutsfattare. Svårt att bli tagen på allvar med viktiga frågor.”

”Frågor som rör personer med funktionsnedsättning är inte viktiga.”

”Det är väldigt svårt att få kontakt med 'rätt' politiker och hitta klar och tydlig information om hur politikerna kommer hantera de ämnen som tas upp med dem.”

En knapp tredjedel, 31 procent, uppgav att de har mycket eller ganska stort förtroende för politiker i riksdagen. I SOM-institutets mätning om svenska

demokratitrender har 32 procent av befolkningen mycket eller ganska stort förtroende för riksdagen, 2017.⁶

Männen i Rivkraft är något mer positiva till politikerna i riksdagen. Av männen har 34 procent ett mycket eller ganska stort förtroende jämfört med 28 procent av kvinnorna.

Förtroendet för politiker i sin egen kommun är högre än för politiker i riksdagen. En dryg tredjedel, 35 procent, har ett mycket eller ganska stort förtroende för politiker i sin kommun. I SOM-institutets mätning på nationell nivå har 24 procent mycket eller ganska stort förtroende för kommunpolitiker, 2017.⁷

På frågan ”Ser du positivt eller negativt på framtiden?” svarade drygt hälften, 53 procent, att de ser mycket eller ganska positivt på framtiden. Männen uppgav i högre grad att de ser ljus på framtiden jämfört med kvinnorna. Av männen svarade 58 procent att de ser mycket eller ganska positivt på framtiden jämfört med hälften av kvinnorna, 51 procent.

⁶ Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

⁷ Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986-2017.

Resultat – Rivkraft om tillgänglighet i det allmänna valet 2018

Brister i tillgängligheten vid röstningen

Det var 2 517 personer som svarade på enkäten efter det allmänna valet i september 2018. Valdeltagandet i det allmänna valet 2018 var högt bland de deltagare i Rivkraft som svarade på enkäten, 96 procent. Av dessa röstade 46 procent i en vallokal på valdagen och 49 procent förtidsröstade i en röstningslokal. En procent röstade via ombud/fullmakt.

Många deltagare i Rivkraft, 36 procent, upplevde brister i tillgängligheten när de skulle rösta. Det handlade både om fysisk otillgänglighet och om kognitiva brister.

De som upplevde brister uppgav främst att röstsedlarna var svåra att nå och att röstbåsen inte var tillgängliga. Många upplevde också att lokalerna inte var tillgängliga. Det handlade om att det var svårt att ta sig in och att informationen i vallokalen inte var tillgänglig. Annat som uppgavs som brister var att informationen på röstsedlarna inte var tillgänglig och att det inte fanns parkeringsplatser nära val-/röstningslokalen.

Brister i tillgängligheten vid röstning	Procent	Antal
Lokalen var svår att ta sig in i	23	182
Lokalen var inte tillgänglig	10	74
Röstbåsen var inte tillgängliga	26	206
Röstsedlarna var svåra att nå	28	220
Informationen på röstsedlarna var inte tillgänglig	15	114

Brister i tillgängligheten vid röstning	Procent	Antal
Informationen i vallokalen var inte tillgänglig	23	177
Det fanns inte parkeringsplatser nära vallokalen/röstningslokalen	12	96

782 paneldeltagare svarade på frågan om brister i tillgängligheten.

Flera valde även att beskriva i fritextsvar vilka brister de upplevde. Svaren handlade bland annat om att det var trångt och mycket folk i lokalerna. Det var också rörigt utan möjlighet att kunna få vägledning och det fanns brister i innemiljön som exempelvis dålig belysning och skyltning. Flera uppgav också att möjligheten till valintegritet var bristande.

” De fick inte hjälpa mig att hitta de valsedlar jag ville ha. Jag fick ta alla partier, gå hem, titta i förstoringsapparaten hemma för att hitta rätt röstsedlar och sen gå tillbaka för att rösta.”

“Luften i lokalen var full av parfymkemikalier.”

”Röstbåset för rullstolsburna var inte skyddade för insyn. Valhemligheten gick inte att hålla.”

” När det däremot handlar om personer med ex. AD/HD, AST/ASD och andra NPF diagnoser finns det mycket för övrigt att önska. Framför allt tydligheten, tydliga beskrivningar av hur röstningen går till, och att man också kan be röstmottagarna om hjälp.”

Tillgängligheten till information om valet

I konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning artikel 21 står det bland annat att staterna ska se till att tidningar, tv och andra som informerar gör informationen tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Majoriteten av de som besvarade enkäten efter valet svarade att informationen om valet från politiska partier, medier och kommun helt och hållet var tillgänglig för dem.

Information som gavs från de politiska partierna om deras ståndpunkt, genom till exempel informationsblad, torgmöten, information vid valstugor eller deras webbsidor, var helt och hållet tillgänglig för hälften och delvis tillgänglig för drygt en tredjedel. 6 procent av de svarande kunde inte ta del av informationen från de politiska partierna alls.

En hög andel, 70 procent, kunde helt och hållet ta del av mediernas rapportering om partiernas politik, 21 procent kunde det till viss del och 3 procent kunde inte alls ta del av rapporteringen.

Information om valet från kommunen kunde 70 procent helt och hållet ta del av och 17 procent kunde det till viss del. Kommunens information om valet var inte alls tillgänglig för 5 procent.

Det är främst paneldeltagare som är blinda, dövblinda eller har en intellektuell funktionsnedsättning som inte alls kunnat ta del av information i samband med valet.

De hinder som fanns för att fullt ut kunna ta till sig muntlig och skriftlig information från de olika partierna, handlade bland annat om att torgmöten och valstugor inte var tillgängliga för alla. Det saknades hörselteknisk utrustning i valstugor och på torgmöten. Flera valstugor saknade ramper. Placeringen av valstugorna upplevdes också som ett hinder då det var trångt mellan stugorna. Informationen på partiernas webbplatser var inte heller tillgänglig för alla och det var dåligt med information på lättläst svenska.

”Svårt med hörselteknisk utrustning i valstugorna.”

”Det saknas teckenspråk på vissa politiska partier.”

” Svårt att få reda på vad de olika partierna ville. Allt stod i text som var komplicerad.”

Informationen från medierna om de politiska partiernas ställningstaganden upplevdes som svårförståeligt eller svår att uppfatta, speciellt när det var TV-debatter.

” Det är svårt att hänga med i vad de säger, det skulle behöva förenklas.”

” Textningen av debatterna i tv fungerade inte särskilt bra.”

När det gäller kommunernas information om valet, efterfrågades främst information om tillgängligheten i de olika val-/röstningslokalerna. Flera saknade även information på röstkortet om vallokalerna och öppettider för förtidsröstning.

”Jag tänker att det borde framgå på röstkort vilka lokaler som är tillgängliga och på vilket sätt.”

Tillgänglighet i valet 2014 och 2018

En av tio upplevde att tillgängligheten var bättre när de röstade i det allmänna valet 2018 jämfört med valet 2014. Knappt en av tio upplevde att tillgängligheten hade blivit sämre. Över hälften, 55 procent, upplevde att tillgängligheten varken har blivit bättre eller sämre. En dryg fjärdedel kunde inte ta ställning till frågan.

Exempel på vad som upplevdes fungera bättre vid valet 2018 jämfört med valet 2014 är att lokalerna var mer tillgängliga. Det var bättre förutsättningar och mer struktur på hur det skulle gå till att rösta genom skyltning och placeringen av valsedlarna. Det fanns också personer som kunde vägleda i hur själva röstningen går till och fler röstningslokaler vid vilket upplevdes som positivt.

”Det var en personal på golvet som förklarade tydligt hur man skulle göra.”

”Bättre lokal, lätt ta sig in, lätt åtkomliga valsedlar avskilt, allt bra.”

”Jag fick valsedlar som låg i kuvert med punktskrift hemskickade till mig vilket gjorde att jag kunde rösta utan att be någon om hjälp att få rätt valsedel.”

De som upplevde att tillgängligheten blivit sämre uppgav att det främst var placeringen av valsedlarna som medförde hinder. Placeringen gjorde att det var svårt att nå valsedlarna och det blev trängsel och långa köer. Integriteten och valhemligheten upplevdes därmed ha blivit sämre.

”Att det inte finns ett bord med skynke som passar rullstolshöjd!”

” Det går fortfarande inte att personrösta som synskadad.”

Fler av de personer som uppgav att de inte upplevde någon skillnad mellan de två senaste valen uppgav att det var lika bra alternativt lika dåligt anpassat vid båda valen.

”Det är bra skyltat och finns gott om volontärer att fråga och valsedlar ligger på ett stort bord att välja från.”

”Inte tydlig skyltning till lokalen. Informationen om hur man går tillväga var lika otydlig som förra gången. Samma affisch ex den är svår att förstå.”

”Samma dåliga hörselmiljö och ingen var förberedd på att döv person skulle rösta. Det borde funnits skriftlig information tillgänglig och valberedarna borde ha kunskap om hörselskadade och döva.”

”Det var samma då. Inga handikapplatser och svårt att nå valsedlar om man satt i rullstol.”

Röstade inte i valet 2018

En låg andel av de som besvarade enkäten, 3 procent, röstade inte i det allmänna valet 2018. Dessa personer uppgav att det främst berodde på att de inte kunde ta sig till vallokalen/röstningslokalen. Andra anledningar var att de inte är intresserade av politik och att de inte kunde ta del av information för att kunna rösta. Nedan är några utdrag ur fritextsvaren som förklarar varför personerna inte röstade:

”Har ingen integritet vid röstningen eftersom jag inte ser.”

”Försökte få förtidsrösta men hann inte få ledsagare beviljat fast jag var ute i väldigt god tid. Är jätte politikintresserad så det känns extra jobbigt att inte kunnat rösta! Tanken var att mitt boendestöd skulle hoppa in... Fick veta i sista stund att rent formellt måste socialtjänsten först bevilja extra tid i mitt biståndsbeslut... Att göra en biståndsansökan och få beslut tog lång tid. Så hann inte! Så besviken!!”

”Det borde finnas en lättläst text med den viktigaste faktan för oss som har dessa svårigheter så även vi kan sätta oss in i vad olika partier tycker och står för.”

Hur kan röstningen bli mer tillgänglig?

Flera personer i panelen beskriver i fritextsvaren vilka åtgärder som skulle behöva göras för att öka deras möjlighet att rösta. Att kunna rösta med digital teknik från hemmet, som till exempel med Bank-id, föreslås av många. Det skulle bland annat öka valintegriteten för synskadade, underlätta för de som har svårt att ta sig till vallokalen och för de som har svårt eller inte kan vistas i offentliga miljöer av olika anledningar.

Tillgängligheten skulle öka med tydligare information om hur det går till att rösta och med en bättre skyltning som stöd för att hitta och förstå informationen.

” Just det med att visa hur man gör. Enkla bilder med lite text hade gjort mycket.”

”Tydligare struktur i vallokalerna med information som visar vad jag ska göra och i vilken ordning.”

” Det vore bra att ha information på teckenspråk i vallokalerna.”

”Att man kan lämna sin röst online/hemifrån med bankid.”

”En blankett med tydlig information och bilder hur röstning går till.”

”Ljudfiler på partiernas hemsidor där jag kan lyssna på information istället för att läsa.”

Om Rivkraft

Rivkraft är Myndigheten för delaktighets undersökningspanel. Den är en del av myndighetens uppföljningssystem av levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Med Rivkraft fångas hinder som kan uppstå för full delaktighet i samhällslivet bland personer med funktionsnedsättning.

Alla som är 16 år eller äldre och har en funktionsnedsättning kan anmäla sig till panelen. Rivkraft genomförs som en webbenkät som skickas ut ett antal gånger per år. Det är frivilligt att svara på undersökningarna.

Resultat från varje enkät presenteras på MFD:s webbplats. Den här rapporten innehåller en sammanställning av svaren från två enkäter om tillgänglighet i det allmänna valet 2018. En enkätundersökning genomfördes några månader innan valet och en enkätundersökning genomfördes efter valet 2018.

Vill du delta i Rivkrafts undersökningar, anmäler du dig på <http://www.mfd.se/rivkraft>. Det går även att delta i panelen genom att få och svara på skriftliga enkäter per post.

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
08-600 84 00
info@mfd.se
www.mfd.se
Nummer: 2019:3